

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0825U003483

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 18-08-2025

Статус: Запланована

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Балаж Валентина Олегівна

2. Valentyna O. Balazh

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 035

Назва наукової спеціальності: Філологія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Теорія, історія української мови та компаративістика

Дата захисту: 21-08-2025

Спеціальність за освітою: Філологія

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 9708

Повне найменування юридичної особи: Національний університет "Кієво-Могилянська академія"

Код за ЄДРПОУ: 16459396

Місцезнаходження: вул. Г. Сковороди, буд. 2, Київ, 04070, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Національний університет "Кієво-Могилянська академія"

Код за ЄДРПОУ: 16459396

Місцезнаходження: вул. Г. Сковороди, буд. 2, Київ, 04070, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 16.21.21.17, 16.21.33

Тема дисертації:

1. Евфемізми та дисфемізми масмедійного дискурсу в українській, англійській і польській мовах: прагмалінгвістичний аспект

2. Euphemisms and dysphemisms of mass media discourse in Ukrainian, English, and Polish languages: pragmalinguistic aspect

Реферат:

1. Балаж В. О. Евфемізми та дисфемізми масмедійного дискурсу в українській, англійській і польській мовах: прагмалінгвістичний аспект. — Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі «03 Гуманітарні науки» за спеціальністю 035 «Філологія». — Національний університет «Кієво-Могилянська академія», Київ, 2025. У дисертаційному дослідженні здійснено комплексний прагмалінгвістичний аналіз евфемізмів і дисфемізмів у масмедійних текстах української, англійської та польської мов. Метою роботи є виявлення особливостей функціонування зазначених одиниць у медіадискурсі як інструментів впливу на реципієнта, формування оцінних інтерпретацій і маніпулювання громадською думкою. Актуальність теми зумовлена домінантною роллю масмедіа у процесах конструювання соціальної реальності, поширенням стратегій евфемізації та дисфемізації. Методологічну основу становлять загальнонаукові методи (аналіз, синтез, класифікація,

індукція, кількісні підрахунки) та спеціальні лінгвістичні методи — дискурс-аналіз із елементами прагматичного аналізу, критичний дискурс-аналіз, компонентний і зіставний аналіз. Джерельну базу становить вибірка текстів за 2014–2024 роки — понад 2000 у кожному з інтернет-видань: BBC News Україна, BBC, Gazeta Wyborcza. У роботі доведено, що евфемізми й дисфемізми є дискурсивними одиницями, значення яких формується в межах конкретної комунікативної ситуації, відповідно до інтенцій мовця, прагматичної настанови й соціокультурного контексту. Евфемізація спрямована на пом'якшення комунікативних ефектів і узгоджується з принципами мовленнєвого етикету, тоді як дисфемізація слугує засобом емоційного загострення повідомлення, порушення принципів ввічливості й кооперації та акцентування конфліктних аспектів дійсності. Особливу увагу приділено метафоричним і пресупозиційним механізмам, що зумовлюють імплікацію значень і формування прихованих змістів. Евфемістичні метафори створюють ефект природности або невідворотности подій, тоді як дисфемістичні формують негативні асоціативні ряди. Пресупозиції, закладені в евфемістичних конструкціях, дають змогу нівелювати негативні аспекти реальности, а в дисфемістичних — формують упереджене сприйняття інформації. Розділ, присвячений аналізу номінацій війни 2014–2024 рр., засвідчує, що мова масмедіа зазнає трансформації відповідно до політичного контексту та стратегій інформаційного впливу. У перші роки конфлікту переважали евфемістичні позначення, що знижували емоційне напруження та сприяли створенню дипломатично прийняттого дискурсу. Із початком повномасштабного вторгнення 2022 року фіксуємо уживання позначень «війна», «агресія», що вказують на чітке ідентифікування агресора й активізацію мобілізаційного потенціалу дискурсу. Порівняльний аналіз дозволив виявити типологічні відмінності в реалізації стратегій евфемізації й дисфемізації в українському, англійському та польському медіапросторі. Український дискурс виявляє гнучкість, активне творення нових евфемістичних одиниць і запозичення концептів; британський дискурс характеризує системність евфемізації, орієнтованої на політичну коректність і нейтралізацію чутливих тем; польський — демонструє експресивність дисфемістичних номінацій і використання релігійно-культурних евфемізмів у політичному контексті. Уперше в науковому обігу представлено класифікацію евфемізмів і дисфемізмів за стратегіями й запропоновано нові підходи до аналізу вторинних номінацій у медіадискурсі. Практичне значення праці полягає в можливості застосування її результатів у викладанні лінгвістичної прагматики, актуальних питань сучасної лінгвістики, теорії мовної комунікації, перекладознавства, журналістики й медіаграмотности. Отримані результати можуть бути використані для підготовки лінгвістів, журналістів, піарників, фахівців зі стратегічних комунікацій. Ключові слова: евфемізм, дисфемізм, лінгвістична прагматика, імплікатура, стратегія, медіадискурс, дискурсивна практика, мовна картина світу, концепт, метафора, зіставлення, українська мова, англійська мова, польська мова.

2. Balazh V. O. Euphemisms and dysphemisms of mass media discourse in Ukrainian, English, and Polish languages: pragmalinguistic aspect. — Dissertation, manuscript. Dissertation for the Doctor of Philosophy degree in the field of “03 Humanities,” specialty 035 “Philology.” — National University of Kyiv-Mohyla Academy, Kyiv, 2025. The dissertation presents a comprehensive pragmalinguistic analysis of euphemisms and dysphemisms in media texts in Ukrainian, English, and Polish. The research aims to identify the functional characteristics of these linguistic units within media discourse, highlighting their role as tools for influencing the recipient, shaping evaluative interpretations, and manipulating public opinion. The relevance of the study stems from the increasing impact of mass media on the construction of social reality and the widespread use of euphemistic and dysphemistic strategies in public communication and ideological transmission. The methodology is based on principles of linguistic pragmatics and includes general scientific methods (analysis, synthesis, classification, induction, quantitative analysis) and specialized linguistic methods such as discourse analysis with pragmatic elements, critical discourse analysis, componential analysis, and the comparative method. The research corpus includes more than 2,000 media texts from each of the following outlets: BBC News Ukraine, BBC, and Gazeta Wyborcza, covering the period from 2014 to 2024. The study demonstrates that euphemisms and dysphemisms are inherently discursive in nature: their meaning emerges within specific communicative contexts, depending on the speaker's intentions, pragmatic goals, and sociocultural background. Euphemisation tends to mitigate the communicative

impact of sensitive or taboo topics and aligns with politeness principles, while dysphemisation serves to intensify emotional evaluation, challenge cooperative principles, and accentuate conflictual aspects of reality. Special attention is given to metaphorical and presuppositional mechanisms that underlie the implication of meanings and the construction of covert content. Euphemistic metaphors help naturalize or normalize phenomena, while dysphemistic ones intensify negative associations. Euphemistic presuppositions conceal undesirable realities, whereas dysphemistic presuppositions frame information negatively even before the main content is interpreted. A separate section is devoted to the linguistic transformations in naming the war in Ukraine between 2014 and 2024. The analysis traces a shift from euphemistic expressions during the early stages of the conflict—used to downplay emotional tension and ensure diplomatic neutrality—to a dominant dysphemistic rhetoric following the full-scale invasion in 2022, characterized by terms such as “war” and “aggression.” These changes reflect evolving political contexts and the strategic use of language in shaping collective perception and mobilizing support. The comparative analysis highlights typological distinctions in the implementation of euphemisation and dysphemisation strategies in the three linguistic spaces. Ukrainian media discourse demonstrates flexibility and creativity, actively generating new euphemisms and incorporating conceptual borrowings. English media shows a consistent application of euphemisation, driven by political correctness and efforts to neutralize emotionally charged content. Polish discourse is marked by expressiveness in dysphemistic usage and the presence of culturally and religiously rooted euphemisms, particularly in political communication. The study introduces an original classification of euphemisms and dysphemisms based on pragmatic implementation and identifies linguistic markers of manipulative influence. It also proposes new approaches to analyzing secondary nominations in media discourse. The practical significance of the research lies in the potential application of its findings in teaching linguistic pragmatics, media literacy, communication theory, translation studies, and the preparation of professionals in journalism, strategic communications, and public relations. Keywords: euphemism, dysphemism, linguistic pragmatics, implicature, strategy, media discourse, discursive practice, linguistic picture of the world, concept, metaphor, comparison, Ukrainian language, English language, Polish language.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Балаж, В. О. (2023). Прагмалінгвістичний аспект дослідження евфемізмів і дисфемізмів (на матеріалі українських новинних Телеграм-каналів). *Нова філологія*, 89, 35–42.
- Балаж, В. (2024). Евфемізми й дисфемізми в контексті лінгвістичної прагматики (на матеріалі текстів сучасної української літератури). *Мовознавство*, 5, 66–75.
- Балаж, В. О. (2024). Евфемізми та дисфемізми в художньому тексті (на матеріалі романів Елізабет Гілберт «Місто дівчат» і «Природа всіх речей»). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*, 22(90), 89–94.
- Балаж, В. О., & Куранова, С. І. (2024). Імплікатури й іронія в контексті штучного інтелекту. *Львівський філологічний часопис*, 16, 15–23.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Планується до впровадження

Зв'язок з науковими темами: 0124U001892

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Куранова Світлана Іванівна

2. Svitlana Kuranova

Кваліфікація: к. соц.ком., доц., 27.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-2474-1404

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний університет "Кієво-Могилянська академія"

Код за ЄДРПОУ: 16459396

Місцезнаходження: вул. Г. Сковороди, буд. 2, Київ, 04070, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Пальчевська Олександра Святославівна

2. Oleksandra Palchevska

Кваліфікація: к. філол. н., доц., 10.02.15

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-2090-4870

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

Код за ЄДРПОУ: 08571340

Місцезнаходження: вул. Клепарівська, буд. 35, Львів, 79007, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Державна служба України з надзвичайних ситуацій

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Голубовська Ірина Олександрівна
2. Iryna Golubovska

Кваліфікація: д.н, професор, 10.02.15**Ідентифікатор ORCID ID:** 0000-0003-1870-4914**Додаткова інформація:****Повне найменування юридичної особи:** Київський національний університет імені Тараса Шевченка**Код за ЄДРПОУ:** 02070944**Місцезнаходження:** вул. Володимирська, буд. 60, Київ, 01033, Україна**Форма власності:****Сфера управління:** Міністерство освіти і науки України**Ідентифікатор ROR:** Не застосовується**Рецензенти****Власне Прізвище Ім'я По-батькові:**

1. Близнюк Катерина Ростиславівна
2. Kateryna Blyzniuk

Кваліфікація: к. філол. н., 10.02.17**Ідентифікатор ORCID ID:** 0000-0001-8394-3079**Додаткова інформація:****Повне найменування юридичної особи:** Національний університет "Кієво-Могилянська академія"**Код за ЄДРПОУ:** 16459396**Місцезнаходження:** вул. Г. Сковороди, буд. 2, Київ, 04070, Україна**Форма власності:** Державна**Сфера управління:** Міністерство освіти і науки України**Ідентифікатор ROR:****Власне Прізвище Ім'я По-батькові:**

1. Кобченко Наталя Віталіївна
2. Natalia Kobchenko

Кваліфікація: д. філол. н., професор, 10.02.01**Ідентифікатор ORCID ID:** 0000-0003-4369-5909**Додаткова інформація:****Повне найменування юридичної особи:** Національний університет "Кієво-Могилянська академія"**Код за ЄДРПОУ:** 16459396

Місцезнаходження: вул. Г. Сковороди, буд. 2, Київ, 04070, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Ясакова Наталія Юріївна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Ясакова Наталія Юріївна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Басенко Олена Едуардівна

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна